

DEN FØRSTE BOG – EN TROFAST FØLGESVEND

Jeg havde nogle dage set dem ligge i vinduet. Hos boghandler Jepsen på Storegade i Tønder, og der var udsalg. Fire tykke bind i stort format, ganske vist uindbundne. Fyrre kroner kostede de fire bind. Bøgerne virkede voldsomt dragende på mig – mere og mere for hver dag, der gik. Sæt de pludselig var væk – solgt til en anden. Det drejede sig om Gyldendals Verdenshistorie. Titlen virkede som en magnet på mig – tænke sig hele verdens historie samlet i fire bøger.

Omkring 16 år har jeg været – stod på tærsklen til gymnasiet. Tidspunktet var midten af 1950'erne. Havde i løbet af mellemskolen fattet interesse for faget historie- selvfølgelig hjulpet på vej af en inspirerende lærer på Kommuneskolen i Tønder – Kristian Kristensen, som i øvrigt også var min klasselærer gennem hele mellemskolen.. Hjemme, det vil sige på en ensomt beliggende lille gård 7 kilometer øst for Tønder, lavede jeg på forhåndenværende papirstykker oversigter over f.eks. valdemarernes historie og tiden efter dem. Læsestof var der kun lidt af i mit hjem, der var ikke behov for reoler. Der var naturligvis Bibelen og salmebogen. Men begge disse bøger virkede fjerne, utilnærmelige og fremmede – anbragt, som de var oven på skabet i stuen. Avisholdet var Jyske Tidende med bl.a. tegneserien om den ædle, men lidt gådefulde og mystiske Fantomet-skikkelse og hans kæreste Diana.

Vi holdt også ugebladet Hus og Hjem, der var startet helt tilbage i 1896 under navnet Husmoderens Blad: praktisk Ugeblad for Kvinden og Hjemmet. Titlen antyder, hvem bladet primært henvendte sig til. men det rummede meget andet, bl.a. noveller og tegneserier. Senere holdt vi Hjemmet. Det lancerede i 1950'erne i føljetonform en helt ny forfatter, Ib Henrik Cavling. Senere, i 1960'erne, blev han lagt voldsomt for had i intellektuelle kredse, men i 50'erne slugte jeg romanernes drømme om rigdom og lykke, om kærlighed og ubesmittet seksualitet samt om kvinders sociale opstigen gennem ægteskab med læge- eller adelsmænd i succes og rigdom. Selvfølgelig havde jeg også bøger derhjemme. Men det var børnebøger, som jeg naturligvis var ved at vokse fra. Især husker jeg små bøger om store historiske mænd og deres bedrifter – bøger, som man kunne erhverve ved at samle mærker, indlagt i pakkerne med Ota Sol gryn. En af bøgerne handlede om kejser Karl den Store fra omkring 800. Jeg husker den dag i dag den triste omstændighed, at Karl aldrig lærte at skrive, fordi hans fingre var blevet for krogede af at holde om sværdet. Til gengæld samlede han ved sit hof drenge, der her skulle opleve den lykke at lære læse- og skrivekunsten at kende.

Tilbage til Verdenshistorien, der brændte i Jepsens vindue, og som skulle koste 40 kroner. Pengene havde jeg – ikke på lommen, men de fremgik af det regnskab, som jeg førte over mit tilgodehavende hos min far. Optjent med 50 øre i timen for udført arbejde i mark og stald. I sirlige rækker stod dato og antal timer opført i et lille hefte. Min far rykkede ikke ud med pengene til bestemte forfaldsdatoer, men på anfordring kunne jeg få udbetalt det beløb, jeg skulle bruge. Nu havde jeg brug for 40 kroner – lønnen for firs timer arbejde. Det var en stor dag, da jeg troppede op hos Jepsen i Storegade og bad om at købe det store værk i vinduet. Og det var en stolt køber, der forlod boghandelen med pakken under armen.

Undervejs de syv kilometer hjem med bogpakken i bagagebæreren var jeg flere gange stærkt fristet til at stoppe op - bare for at kigge i nyherværelsen. Det var ligesom om bøgerne prikkede mig i ryggen. Til sidst kunne jeg ikke nære mig – ned på grøftkanten og pakke ud. Bare for at kigge lidt. De store bøger var hæftet og skulle derfor først sprættes op. Med ved med fingeren forsigtigt at skille et par sider ad lykkedes det at læse lidt. Men resten måtte vente på en kniv derhjemme. Men

så gik det også stærkt med at få sprættet de tykke bøger op. Så verdenshistorien i al sin væld, gru og mangfoldighed kunne folde sig ud for mine 16-årige øjne.

Mange år senere, omkring 1960, da jeg var såkaldt januarstudent på Askov Højskole, mødte jeg et litterært spejlbillede af mine første ungdommelige oplevelser med en ”rigtig” voksenbog. Jeg fulgte et litteratur-forløb over Martin A. Hansens novellesamling ”Agerhønen” hos den kloge og inspirerende - daværende højskolelærer og debuterende forfatter, Tage Skou-Hansen. I novellen ”Bogen” får drengen Mattis lov til at låne en Verdenshistorie af fuldmægtigen – byens sære snegl og bogorm. Jeg kan ikke nære mig for at citere fra novellen, det sted, hvor Mattis er på vej hjem fra købstaden med en verdenshistorie under armen:

”Lidt over middag hinkede Mattis ud af købstaden. Han havde naturligvis husket alt. I lommerne havde han moderens bestillinger, lidt bolcher til de mindre søskende og et bundt hårnåle til moderen, det var gaver. Og under armen bar han bogen --- En halv times tid efter var han nået ind i strandskoven. Endnu havde han ikke kigget. Men han så sig stadig om efter et sted, hvor han kunne sætte sig med bogen. --- Endelig standsede han, for nu tyndede skoven ud. --- Her satte han sig godt tilrette i solskinet. Men nej, endnu gik det ikke an at åbne bogen. Han tog maden frem, som moderen havde givet ham med --- Mens han gumlede i sig, læste han avisstumpen [der havde været uden om maden, TP]. Skottede nu og da til bogen. --- Endelig tog han da bogen og vejede den i hænderne. Aldrig havde han holdt så stor og tung en bog. Og han begyndte at blade i den, varsomt. --- Han slog op foran igen . Ægypterne. Læste. Pyramiderne. Han læste. ---”. Osv. osv.

På et tidspunkt i 1960’erne bragte jeg de fire hæftede bind til Th. Lauersens bogtrykkeri i Tønder for at få dem indbundet i halvlæder. Jeg har dem stadigvæk – her mere end 50 år efter, at jeg købte dem. Har ikke nænnet at smide dem ud – selv om deres værdi som verdenshistorie for længst er falmet og overhalet af nye tolkninger. Og selv om de ofte har været i vejen under utallige flytninger. Men de kalder gode minder frem, mens jeg skotter op på de fire bind i reolen.

Har været bragt som kronik i Flensborg Avis.